

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 sold., za četrt leta 80 sold.— Za ude nar. - polit. društva „GORICA“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. v tiskarni.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravištvu v nunskih ulicah v tiskarno Karol Maling-ovo. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natise, 8 sold., če dvakrat, 12 sold., če trikrat, 15 soldov.

Po smrti dr. Coste.

Zadnja številka našega lista prišla je ravno na svitlo, ko nam je došla pretužna novica, da je v Ljubljani v četrtek po 8. uri zvečer v Gospodu zaspal Et b i n H e n r i k C o s t a, doktor modro- in pravoslovja, vitez c. kr. Franc Jožefovega, Mehikanskega Guadeloup- in Papeževega reda sv. Gregorija, člen ces. Karolo-Leopoldinske akademije in mnogih učenih družeb, predsednik Matice slovenske, podpredsednik c. k. kmetijske družbe, deželni poslanec in odbornik, častni meščan Ljubljanski in Črnomaljski itd. itd.

Bogu bodi potoženo, Slovenija zgublja najboljšo moč. Steber za stebrom pada in med tem, ko nevarnost preti od zagrizenih Nemcev in lačnih Italijanov, še nesloga v domačem taboru spodjeda najboljšo moč. Ni še dolgo, kar je Stajerska zgubila vrlega narodnjaka in apostoljskega moža Rozm a n - a, ni še dolgo, kar je naš list naznanjal veliko zgubo za našo Goriško deželo smrt Hrast-a, potem smrt Leo V o n - č i n e v Ljubljani, nas je nenadoma prehitela novica o smrti dr. Coste.

Kako veljavo je Costa imel, vidi se zdaj po njegovi smrti. Njegovi naj hujši sovražniki v ustavoverskem in liberalnem taboru priznavajo izvrstne njegove zmožnosti, neomadeževan jeklen značaj in neutrudljivo delanost na narodnem polji.

„Neue fr. Presse“ celo trdi, da se smrtjo dr. Coste propade majhen slovenski narod. Mož, ki je v prvih letih svojega javnega življenja vsestransko

izobraženost pokazal, mož, ki je v deželnem in v državnem zboru, bodi si v nemškem, ali v slovenskem jeziku pravice naroda neustrašljivo branil, mož, ki je bil sposoben in morda tudi že odmenjen ministerski stol zasesti, mož, ki je toliko grenkih besedi slišati moral zaradi svojega z n a č a j n e g a v e r s k e g a p r e p r i č a n j a, ne samo od sovražnikov slovenskega naroda, ampak od liberalnih narodnjakov, mož, ki je vse svoje življenje daroval za blagor Avstrije in za blagor Slovenije — ta mož počiva zdaj v hladnej zemlji!

Kedo stopi na njegovo mesto, kdo ima lastnosti in zmožnosti njemu enake? Oče Bleiweis postal je priletan mož, on ima še ves upljiv, na-nj gledamo, od njega še kaj pričakujemo. Naj povzdigne svojo veljavno besedo, naj zbere krog sebe moč, naj na novo razvije staro častljivo narodno-versko zastavo in zbrani naj mu prisežejo, tej zastavi nikar nezvesti postati.

Rajniki dr. Costa bil je odpadniku Razlagu na poti. Zdaj se mu je ognil, ali bo pa Razlag zapustil svojo ustavoversko pot, ali se bo povrnil v narodni tabor? Ni misliti! Tudi če se vrne, zgubil je vso vero, ker odpadniku nihče več verovati ne more. Razlag ima zmožnosti podobne Costovim, Razlag je v stroki kot advokat in govornik Costi podoben, Slovenija bi ga bila kot svojega moža pozdravila, a zdaj je prepozno nazaj obrniti se in reči: mea culpa! tega koraka ne pričakujemo od moža, ki nima značajnosti!

Vse narodne oči obrnene so na našega očeta B l e i w e i s a. On, ki je od začetka duša razvijanja narodne zavesti, on ki je

že vse boje preživel, on ki je tudi v zadnji bitki na političnem polju pokazal, da ima v resnici očetovsko srce za slovenski narod in njegove pravice, na-nj gledamo z zaupanjem, od njega pričakujemo modrega sveta. Dr. C o s t a pa, ki je prezkodaj moral zapustiti bojišče narodno, živel bo med Slovenci on in njegov spomin, dokler bodo živeli Slovenci in ker ni miroval zaradi delanosti in ker ni miru imel od strani svojih nasprotnikov in sovražnikov, zapišemo mu na njegovo gomilo: B o g T i d a j v e č n i m i r!

Dopisi.

Od gorenje Soče, 1. febr. — Škoda našega domačega razpora čuti vsak izobražen Slovenec uže od zadnjih državnih volitev; sramoten izid pred kratkem opravljenih volitev v ljubljansko kupčijsko zbornico pa navdaja s strahom vsakega pravega domoljuba, ker se je bati še hujših enakih nezgod: zato je v srcu vsakega domoljuba na novo jela plamteti želja po edinosti.

Nekateri štirski domoljubi so hoteli storiti prvi korak do domače sloge, ko so dr. Jan. Bleiweissa povabili k tej blagej nalogi pod geslom: „Blagost naroda — upor germanstvu“.

Po sklepu zbora narodnih poslancev je dr. J. B. odgovoril, da edinost je mogoča, ako vsi delamo „za vero, dom, cesarja“.

Svest sem si pritrjenja vseh izobraženih Slovencev na Primorskem, ko pravim, da pod geslom: upor germanstvu... je edinost nemogoča. Če tudi tega naši liberalni Slovenci nikdar niso očitno izrekli, jim vendar ono geslo ne

LISTEK.

O cerkveni glasbi.*)

Te pura mente et simplici
Te voce, Te cantu pio
Rogare curvato genu
Flendo et canendo discimus.
Prudentius.

Preimeniten,— piše dr. J. Pogačar v svojem vabilu od 6. jul. 1869 do ljubljanskih meščanov,— preimeniten, če tudi ne bistven del bogoslužbinih slovesnosti, bilo je vsegdar v krščanki Cerkvi cerkveno petje. Pričenši s himno ali hvalno pesmijo, ki jo je naš Zveličar opravil po dokončani sv. Večerji, spremljevalo je zbrano verno ljudstvo vedno z živim petjem ponavljanje nekervave daritve. Saj sporoča vže pogan, rimski cesarjev namestnik Plinij, cesarju Trajanu o tem krščanskem običaju. Dotična spričevala krščanskih pisateljev pa so v resnici neštevilna,

*) Viri: „O cerkveni glasbi“ dr. J. Kr. Pogačar.— „Der Kirchenschmuck“. — „Fliegende Blätter für kath. Kirchenmusik“. — „Musica sacra“. itd.

— omenimo tukaj le liturgij, antifonarij in himnarij (službenikov, spevnikov in pesmaric) vzhodnje in zapadne Cerkve. Svetoobredno petje ima tedaj po zgledu samega Zveličarja našega zatrjeno pravo, ki ga Cerkev ni nikdar kratila, marveč vselej priznavala. Če se toraj tudi dandenes rabi pri božji službi petje in godba, spolnuje Cerkev le dolžnost, ki jo je po apostolskem nasledništvu sprejela od svojega Vstanovitelja.—

Po priznanju pravotnega in dolžnostnega sedanjega obstanka cerkvene glasbe oglasi se pa prec vprašanje: Je li taka cerkvena glasba, kakoršna se večidel danes čuje, prava in potem tudi pravedna? 1)

Prevažno to vprašanje so možje, katerim mora temeljito poznanje vesoljnega slovstva cerkvenega glasništva prijatelj in neprijatelj priznati, n. pr. Proske, Witt, Oberhoffer, Ambros i dr. v n i k a v n e m s m i s l u d o l o č i l i.

1) Opomniti se mora še posebej, da se to, kar bomo tu povedali, obrača večidel na cerkveno glasbo pri petih ali velikih mašah in slovenskih opravilih. Ljudskemu petju je Cerkev vsegdar privolila več času in kraju primernih posebnosti.

Namen naš ni spuščati se tukaj v natančnejše dokazovanje te malo hvalne in le prerisnične razsodbe. „Monografije“ Proske-jeve in Fr. Witt-ove, „Fliegende Blätter für Kirchenmusik“, „Musica sacra“ in Oberhoffer-jeva „Caecilia“ prinašajo o tem več in reznejih sporočil, kakor more biti človeku prijetno. Vže samo to zadošči, da se opraviči omenjena razsodba, če namreč le povemo, da je naša sedanja, zlasti pri mašah navadna cerkvena glasba formalno ali po svojem načinu bistveno različna od tiste, ki je bila nekdanj v navadi in katero so odobrile ter potrdile cerkvene določbe. V mislih imamo razloček med resnim koralom (cerkvenim petjem) in pa med zdaj priljubljeno igersko rabo mnogoglasnega stavka.

Kam da so dospeli novošegni skladatelji cerkvenega glasništva, kdo ne vé? Sentimentalni ali premehki nagibi s še mehkejšim spremljevanjem se podajajo pobožni množici z zares razsipno radodarnostjo ter se ustreza takó ne srcu, nego le ušesu. Dostojno globoko-resnemu duhu, opravilu primerno petje zdi se „oprhnelo“ in nepristojno; starodavna glasba, pravijo, je

more ugajati, dokler so resnični domoljubi.

Kaj je očetom novo geslo navdihnilo — ostane zastavica. Je-li ono rodila nevednost naših razmer, ali pregorka ljubezen do Italije edine pa ne dovršene? Nevrjetno je, da bi onim domoljubom ne bila znana nevarnost, ki nam preti od Italije; neverjetno, da bi ne vedeli, da kakor hoče Bismark Nemčijo raztegniti do Adrije, enako tudi Garibaldi i njegova druhal razširiti Italijo do Triglava i Save; tudi jim gotovo ni neznan, da se na italijanski meji slovenske vasi vsaj tako hitro i s tako silo italijančijo, kakor na nemški meji ponemčujejo.

Tega pa tudi ne morem verjeti, da bi hoteli tostransavske Slovence prepustiti Italiji „unita“, samo da bi unstran-savske lože branili zoper poželjivi germanizem. Tedaj, povejte! kakošen pomen ima vaše geslo: „upor germanizmu...?“

Vem, da tudi za nas Nemci brusijo zobe, a predno si Nemeč zobe nabrusi, nas bo Italijan lahko uže trikrat prežvečil, ako se mu ne upiramo: zato se nijeden primorsk Slovenec ne more i ne sme navdušiti samo za geslo: „upor germanizmu“... dokler nas davi Italijan.

Bratje, Slovenci! komur je res mar blagost našega naroda, naj stopi pod čestitljivo i nepremagano zastavo „za vero, dom, cesarja“. Pod to naj — kakor vabi Kaulus v „Slovincu“ št. 12 — liberalec brani klerikalca, klerikalec pa liberalca in oba dva na branita slovenski jezik, slovensko vero i poštenje. Pod to zastavo smo bili edini, pod to se ustopimo, da bomo zopet edini, močni, nepremagljivi.

Slovenski liberalec! ali res misliš, da veran v nikakoršnej zvezi z narodnostjo? Ali ne veš, da vera štiti narodnost? Zakaj se vere toliko braniš? Mar misliš, da bi Slovenci kedaj bili na sedanjej stopinji izobraženja i narodne zavesti, da bi sploh še kot narod živeli, brez vere, brez katoliškega duhovenstva? Ako to res misliš, pa si pošten, da vsaj še verjameš svojim očem i ušesom — podaj mi roko, pa stopiva tje do Nadiže v slovensko Benetijo.

Oglasiva se pri „sindiku“ (županu). Pri njem vidiva brez izjeme vse uradno pisanje izključljivo italijansko. Župan, pošten možak, nama tudi pove, da to tirja ostra zapoved; tudi kar bi rad, ne sme slovenski izdelovati. Stopiva v šolo. Sedemletne otročiče slovenskih staršev, nevesče italijanščine, ima učitelj pred seboj, pa

zastarala, sedanji časi pa zahtevajo novošegni slog.

Mati naša, sv. katoliška Cerkev, v resnici nikdar ni pomišljala vstrezati vsem pravičnim željam po napredku, vendar pa je pri tem imela neprestano pred očmi izrek velikega Vincenca Lerinskega: „Kolikor le mogoče naj bode v Cerkvi napredka; vendar naj bo le napredek in ne prememba.“

Toraj pa tudi ni zahtevala, da bi izključljivo se vpeljalo enoglasno koralno petje, ktero sta sloveča njena svetnika, sv. Ambrozij i Gregorij Veliki, povzdignila na ono visoko stopnjo dovršenosti, ki mu še dandanes tudi nasprotnikov čislanje i spoštovanje zagotavlja. Vže za Hukbalda (9. stol.) je sprejela mnogoglasno petje; — dovolila je tedaj že pri službi božji še celó instrumentalno godbo, ki je bila za Klementa Aleksandrijskega oestro prepovedana, „da ne bi bilo znati, da se Cerkev ravná po Judih“.

Ko so pa skoraj jele množiti se razvade, ko

tudi besede ne sme ž njimi govoriti v maternem jeziku. Po italijanski jim ubiva v glavo italijansko abecedo.

Mahniva jo pa še gori na holmec v prijazno vas. Nedelja popoldne je. Ravno gredo iz cerkve od večernic. Pa samo priletni i odrašeni ljudje so. Kje je mladina? Stopiva v cerkev, da si jo ogledava. Cerkev ni še prazna. Mladina sedi po stolih, i mož v dolgej halji — duhovnik je — stoji pred njim s slovensko abecedo v roci.

Slovenski liberalec! tu glej, čuj i strmi, v kakošnej zvezi je naša narodnost z blagovano svobodo, a v kakej z cerkvijo. Italija, hvaljena, napredovalna, svobodna država prepoveduje našim bratom v šoli učiti se slovenski brati. Duhovnik pa iz čiste ljubezni do naroda v cerkvi, kamor državna „svoboda“ ne seže podučuje slovenski brati. Kakor se tukaj godi našim bratom, godilo se je tudi drugod našim prednikom, cerkev pa je otela našo narodnost, štivila jo je i jo še vedno štiti. Tedaj delajmo „za vero, dom, cesarja“ i naj boljše bomo skrbeli za blagost našega naroda.

Pust - Kurent.

(S Krasa).

Poganski Rimljani so imenovali svoje saturnalijske, februarjske i bahanaljske, kakor Grki svoje Dionisije k časti Saturna, Bachusa ali Dionisa. Obhajali so te praznike z vsakoršnim razuzdanim rogovilenjem posebno z nezmerno jedjo i popivanjem. Isto tako so naši poganski pradedje Slavjani osorej praznovali god Kurentov z razkošnimi žrtvami i pijančevanjem. Beseda „žrtva“, katera ima dandanes bolj estetičen pomen „daritev“, se gotovo izpeljuje od glagola „žreti“, ker so se o slovesnostih do sitega „nazrli“. Sploh je bil kult malikov načelo začetnika vsega malikovavstva hudiča: „Jejte“, (prepovedanega sadú), da se vam oči odprejo, in postanete Bogu enaki.“ (Gen. 3, 5.)

Nasproti je od začetka povelje Božje: „Nikar ne jejta, sicer bosta vmrla!“ (Gen. 2, 17) požrtvovanje samega sebe. V tem zadnjem pomenu bi znalo se izpeljati tudi od „žareti“ ali goreti. Po Krasu so pri nekkih cerkvah maše „požartije“, sedmice po mrtvih, v drugem arhivu najdem pisano „počadije“. Apostelj Nemcev Winfried ali sv. Bonifacij je tudi bil prepovedal

se je visoko-resni značaj cerkvenega petja moral raznovrstno umikovati lahkosvetni, bolj ušesa mameči kot pa pristrčno pobožnost budeči skladbi, ter je instrumentalna glasba s svojimi nepriemernimi napevi zagrnila še to, kar je bilo ostalo dobrega: povzdignila je Cerkev vsled moči i dolžnosti svojega poklica glas svoj, ter zahtevala v Tridentinskem zboru (v 24. seji), da se, kakor gledé druge cerkvene rednije ali discipline, tudi zastran cerkvene glasbe vpeljejo koristne zboljšave. Že se je mislilo prav resno na to, da se vpelje zopet staro enoglasno koralno petje; vendar pa je obveljalo, da se še enkrat poskusi ter pridrži mnogoglasno petje. Izročila je dotična kongregacija to nalogo neumrljivemu Palestrinu, kateri jo je v svoji „Missa Papae Marcelli“ rešil tako izvrstno, da so se pri njeni izpeljavi vsi pričujoči udje iz kongregacije zato določili, naj se obdrži figuralna glasba tega sloga.

Ta Palestrinov slog²⁾ je tedaj Cerkev kot

držati na grobéh pojedine imenovane: dadsi das kar neki jezikoslovci tolmačijo z „dadi as, Todtenessen, (pogrebščina, požrtvija?)“ (Seiter: Bonifacius p. 387). Pa kam sem zašel? —

Tudi grške misterije so bile najbrže družne pojedine, kakor pravi Tertullian: „Dionisije, atiške misterije so družbe dobroživcev, da se dobro pogostijo“ („Dionysiis mysteriis atticis coquorum delectus indicantur, quem ad finem nisi epulandi causa?“ Apolog 39. p. 331 Haverc.) Isto tako nemške (germanske) misterije imenovane „Masonerije“, ali pa „masonije“, framasonstvo“ se izpeljuje od „masen, mensa-miza, ker se dobro mastijo pri polnem omizji. Latinsk pisatelj Lydus kar naravnost izpeljuje besedo „mysterium“ od „mustum“ mošt ali mast, kajti pri poganskih misterijih so se z moštom vinskim dobro zalivali i vsakoršnimi jedmi dobro mastili. Po Berkinih, morda še kje drugod, vem da mora dati cerkvenik (mežnar) na dan pusta en ali dva čebra vina za „likof“, ako ne, ga nikakor nočejo potrditi v službi. To je gotovo ostanek staropaganske navade.

Po mestih in po vaséh se o pustu šemijo ter norčije i burke vganjajo. Pravi „pust“ ima kožuh narobe, s kccinami na zven, ter kak star kravji zvonec si priveže, kako smešno pokrivalo najde, pak hajd v družbi veselih fantov „ferkolásov“ klobase i jajca pobirat, da se na večer prav dobro pogostijo. Otroci pa kriče za njimi: „Pust, karneval, ima srajco s kanopál, bregeše s kotonine, košaro z bezgovine!“ Drugod pa še drugače. V Liburniji i menda tudi v Dalmaciji pravijo pustnim norcem „Krabulje“. Od kod to ime? Morda je tudi to nov dokaz, da so nekđaj Slavjani daleč do Švice segali, kajti v nekem spisu: „August Feierabend: Culturbilder aus der Schweiz“, berem, da se imenujejo pustne šeme v gorskej dolini: Mustathal v kantonu Švic, z nerazumljivim imenom: „Gräufleten“. Gotovo ste si besedi „krabulje i Gräuflete“ v sorodstvu. Morda se dasti izpeljati od glagolja „skrabati“ ali rožljati, ker isto tako kakor „krabulje“ tudi „Gräuflete“ neznansko razsajajo, rožljajo z kakim vbitim zvonom, pokrivačo, loncem, z rogom trobijo, pokajo i.t.d.

Pust se je zval pri poganskih „Slavjanih“ Kurent ali z močno obliko Korant, kar je pomenilo „bog oranja“, od korenike kar scindere preseči, orati. „Njegov praznik je bil starodavnim Slovincem neskončno vesel, obhajali so ga

prav i duhu njenema primeren odobrila ter potrdila. Zaradi tega so se pa tudi nasledniki Palestrinovi držali pokazane poti; kajti najbolj sloveči skladatelji poznejšega časa n. pr. Nanini, Allegri, Gabrielli, Giov. Croce, Lotti, Orlando Lasso, Hassler, Aichinger, Fux i. dr. so hodili zvesto po Palestrinovem sledu. Kranjska, sme se ponašati, ker je v stanu izvrstnega zastopnika te šole, Jakoba Gal-a (Gallus Hanl)³⁾, šteti med svoje rojake. (Dalje sledi.)

²⁾ Napčno bi bilo vendar misliti, da ravno pred Palestrinom ni bilo prav nič dobre cerkvene glasbe. A. W. Ambros opomni o tem v svoji „Geschichte der Musik 1864“: „Najpopred sem se prepričal, da se unetnost ni pričela še le s Palestrinom, da temveč Palestrina ono slavno umetnostno dobo slavno sklepa, ravno tako kakor Rafael slikarstvo svojih prednikov venča ter sklepa.“ Primeri: „Musica sacra“ 1869, str. 5. i. d.

³⁾ Rojstni kraj i čas se ne da več na tako določiti. Umerl je v Pragi 3. julija 1591. Več Proske: Musica divina II. Tom. pag. XXXV.

s petjem godbo in poedinami“ (D. Terstenjak: Triglav št. 13.).

Poznal sem neko vbogo noro babico, ki je vedno popraševala svoje ljudi: „Kedaj bo sveti kure, da bomo jedli štruklje?“ Nemci za pust imajo „krapfen“, a Slovenci imajo, kakor sem o Božičih omenil, tudi za „pusta“ svoje posebne stare navade, ki se pa pred novejšo omiko zmiraj dalje vmikajo in zgubljavajo. Za ručnjo so nekdanj prigotovljali pred solčnim izhodom koruzno (turšično) polento, ter so prazno vero imeli, da treba iti po njivah kropit s polivko (juho) pustne polente, da se zatara žulj in osat. Za kosilo je morala biti prešičja glava s karavadammi za prikuho. Za južino ocirkov presnic ali špehova pogača. Za večerjo praščevina (peršut) in „fanclje“. To Vam je „speiszettel“ kmečki za Kurentov god. Pa še neke stvari so špogali: Pred dnem korene sejati, da bodo debeli, in ženske kruh peči, da bodo imele debeljšo repo. Po vsej hiši pomesti, in smeti na sosedov borjač stresti, da ne bode bolh po leti; ravno tako, da kdor bi šel nag trikrat okolj svoje suhote (hiše) na pusten dan pred dnjem, ne bode imel po leti bolh. Res čudoviti ostanki menda poganskih šeg. Koruza, karavade, korenje, repa ti pridelki so bili menda pod posebnim varstvom Karent-ovim, torej so jih ondej jedli ali sejali, in ker so bolhe, poljske namreč, sovražnice posebno repi, zato so menda prosili Kurenta, da jih zatere, kakor so Grki zaklali kozla v dar Dionysu, vinskemu bogu, ker je kozel hud poškodovalec trt, ako na nje pride da jih objede. — Kar sem tukaj priobčil, je moje posebno mnenje, ako pa kdo kaj boljega zna, naj se oglasi. Skrajni čas je, da objavljamo take narodne šege in navade, ki se zmirej bolj zgubljaajo. Naj bodo li smešne in dozdevno praznovne, vendar brez pomena niso, a mnogokrat kaksno važno stvar razjasnilo. Z Bogom!

Skalovič.

Ogled.

Avstrija. Vsi večji in manjši časopisi govorijo o veliki zgubi, ktera je zadela Slovence sè smrtjo dr. Coste. „Slov. Narod“ je svoje pero — to radi priznavamo — spremenil, kar se o tukajšni „Soči“ reči ne more, ona ostane list, v katerem se sme privatne, družinske stvari razobešati in ljudi ob dobro ime pripravljati. Po takej pisavi pač nikdar ne pridemo do porazumljenja.

Na Dunaji še vedno pozornost na se obrača škandalna pravda Ofenheimova, pri kterej je bil zaslišan kot priča tudi minister B a n h a n s. Ofenheim in zagovornik njegov dr. Neuda hočeta na vsak način dokazati, da to, zarad česar je Ofenheim na zatoženi klopi, so delali tudi drugi, ali z drugimi besedami, kakor je Ofenh. bogatel, so tudi drugi, je tudi Banhans, minister. Dr. Neuda je tako v kozji rog spravil ministra, da B. ni nič družega vedel odgovoriti, kakor da se je skliceval na prisego. Ko bi sodnijski predsednik ne bil zagovorniku besede odvezel, prišle bi bile reči na dan, ktere pa gotovo tajnene ostanejo, dr. Neuda jih bo gotovo pri konačnem govoru vse porabil svojemu klientu v prid. Banhans pa še ostane minister, ali bo dolgo ali ne, se danes reči ne more. Ko je mi-

nister B. prvokrat po sodnijskem zaslišanji zopet v državnem zboru na ministerskem stolu sedel, govorili so poslanci med seboj o tej zadevi. Tu bi lahko rabili nek izraz, pa rajši molčimo.

Kakor pri nas malo porajtajo na obravnave v državnem zboru, na Ogrskem vso pozornost na se obrača budgetna data v ogrskem državnem zboru. Baron S e n n y e y, voditelj konservativne stranke in bodoči ministerski prvosednik, govoril je o proračunu, ali bolje rečeno, razvijal je svoj program. Poglavitne točke njegovega govora, ki je vso pazljivost zbornice ministrov in poslušalcev na se obračal, so: Ključ, da se homatije rešijo, je zdaj administracija, potrebne so pa tri pota: 1.) Naglo spremenjenje sedanjega vladnega sistema. 2.) pravično potirjanje dohodkov in 3.) povikšanje zmožnosti davke plačevati. Vlada je bila do sedaj enostranska brez pravega namena, treba predrugačiti sedanjo vlado in nadomestiti jo z močno. To in še marsikaj družega je vse lepo in prav, pa ne ta, ne kak drug minister Ogrske srečne in z zadovoljne ne storé, dokler ne bodo pravični vsim narodnostim.

Ghyczy, sedanji minister zastonj trdi, da treba an die Nation appelliren. Madjarov je malo, plačevalci so pa slabi; od drugih narodnostij pa vendar ne smejo tiritjati, da bodo za to, da so tlačeni od Madjarov in Madjaronov, še denarje dajali in na ta način svojim sovražnikom z denarjem pomagali, da jih še za naprej tlačijo in jim narodnost in prostost siloma jemljejo.

Sliši se, da bodo v ogrskem zboru narodni poslanci, med njimi dr. Dercnein, govorili za povzdigo mornarstva in kupčije — Črnogorci so zapustili Kotar ter se podali domov, da bodo pri rokah, akobo treba iti v boj proti Turku.

Nedeljski pogovori.

(Dalje.)

Župan. Res je čudno, kako pa pride to, da gips zapreči voglenčokisli amonjak pred izpuhtenjem?

Učitelj. To je tako-le: gips obstoji iz apna in žveplene kisline. Ravno tako ima železni vitriol žvepleno kislino v sebi. Ako gips ali pa železni vitriol denemo v tvarine, kjer se nahaja amonjak, spoji se amonjak z žvepljeno kislino za žveplenokisli amonjak. Taki amonjak pa ne more več izpuhteti, ampak ostane v gnoju neizpuhtljiv. Tudi sama žvepljena kislina (hudičevo olje) se lahko zato rabi, samo da je mnogo dražji, kakor pa gips in železni vitriol.

Jurče. Ne zamerite mi gospod učitelj, da tudi jaz eno spregovorim. Ako ravno sem prost kmet, vendar vam povem svoje mnenje. Če bi mi po vaših mislih obdelovali gnoj, potem bi uam bilo še enega apotekarja (lekarničarja) treba, da bi nas ta čudna latinska imena učil. Zraven bi morali imeti še celo enega doktorja, da bi nam recepte pisal za narejanje gnoja. Meni se to-le le vse preveč učeno zdi.

Župan. Gospod učitelj, ne zamerite na take opazke, saj veste da on ni zastonj Jurče.

Učitelj. Prav imate oče župan, Jurče govori, kakor on razume, zatoraj se mu mora tudi prav dati. Da bo pa tudi on to stvar lahko razumel, hodimo ven, da si ogledamo nekoliko

gnojišče in gnojnico, kakor tudi njeno oskrbovanje.

Vsi kmetji vstanejo ter se podajo z gosp. učiteljem na dvor, kjer jim pokaže gnojišče in počne razlagati.

Učitelj. Vidite dragi moji možje, tukaj je gnojišče in gnoj, katerega jaz tako-le oskrbujem. Kakor sem Vam že zadnjič omenil, je gnojišče narejeno tako, da se vsa gnojnica steka v gnojnično jamo, od koder se potem poliva po gnoju ali pa se odpelje v zato pripravljene posodi na senožeti, ali polje. Tla gnojišča so tudi tako trda, s kamenjem in dobro obdeiano ilovco narejena, da gnojnica ne more v zemljo, ampak se vsa steka v gnojnično jamo. Vsake dva, ali tudi tri dni izpeljem gnoj iz hleva na gnojišče. Ta gnoj naložim naj prej okoli kraja gnojišča, da naredim kakor eno majhno steno. V sredino zmečem pa oni drobni gnoj, kateri se v hlevu že bolj na dnu nahaja. Ko je gnoj en čevelj visoko naložen in dobro poravnat, ga potreseem nekoliko z gipsom. Po tem naložim kake dva palca visoko zemlje, katero imam zmiraj zato pripravljeno. Cim boljši je tukaj zemlja, tim večji vrednost ima.

Jože. Radoveden sem g. učitelj, zakaj da vi zemljo namečete na gnojišče! Zakaj da je gips to že vem, samo rad bi tudi vedel, kaj da zemlja koristi?

Učitelj. Gips, kakor sem že popred omenil, je zato, da zadržuje amonjak, da ostane v gnoju, in da ne izpuhti v zrak. Tudi zemlja ima to lastnost, da se rada spoji z amonjakom, posebno se pa ona upotrebuje zato, da gnoj pokrije, da ga solnce preveč ne izsuši, kakor tudi da je gnoj bolj potlačen, ker ne počne tako lahko plesnovati, ker je časih celo škodljivo za rastlinske korenine. Naj večji dobiček pri tem je pa ta, da se s tem celo gnoj pomnoži. Ako zdaj na to zemljo pride zopet en čevelj visoko gnoja, potem pride zemlja med dve plaste hlevskega gnoja. Zgornja, kakor zdojna plast gnoja počnete vreti, ali gnjiti, in vsled tega počne tudi med njima ležeča plast zemlje vreti, in se razkrojevati. Vsled tega razkrojevanja spremeni se zemlja v gnoj, katera nam potem na polju celo dobro služi. Da se pa to vrenje pospeši, treba je, da se vsak večer, med krmjenjem živine, gnoj, sè sesalko, katero vidite tukaj, polije z gnoju. Gnojnice zopet mnogo ostane v zemeljski plasti, in na taki način dobimo naj boljši gnoj, kakor si ga tudi lahko brez vsake živine pomnožimo. Jaz s tem vsako leto od 50 do 60 voz gnoja več dobim, kakor bi ga pa imel, ko bi ga dobival od same živine. To pa je ravno uzrok, da se potem vsi čudite, kako je to, da jaz toliko pridelam, in da so moji pridelki toliko boljši mimo vaših.

Župan. Zdaj še le dobim veselje, do napravljanja gnoja, ker dozday res še nismo nič o tem vedili. Precej hočem početi delati z gnojem tako, kakor ste nas vi danes učili g. učitelj, in vidili boste, da moje gnojišče bode v kratkem lepše in boljše.

Učitelj. Le veselje in srčnost, dragi moji možje, in kmalo boste prepričani, da se bo vaše blagostanje povikšalo, in vaši pridelki pomnožili.

Danes sem vam povedal nekoliko v gnoji, prihodnjič, — jaz mislim, da zopet v nedeljo ob tem času, — bom pa govoril nekoliko o gnojnicah in njeni važnosti.

Veseli me pa, da ste mi prišli v taki mno-

žni obiskati, ter vas prosim, da tudi v prihodnjem ne ostane nobeden doma, posebno pa vi trdovratni Jurče jo ne zavite kamo drugom. Z Bogom možje za danes, ker večer je že.

Možje se g. učitelju zahvalijo in od njega poslovijo. Veseli so, da so zopet toliko novega in koristnega čuli.

(Dalje).

Domače stvari.

(Beseda v katoliški družbi.) Na Svečnico napravila je katoliška družba večerno veselico z deklamacijami in petjem. Sodelovale so raznotere moči in občinstva se je vdeležilo prav veliko, več od njih jih je moralo oditi, ker ni bilo več prostora. Radi naznanjamo, da ste obe slovenski deklamaciji. „Jeftova prisega“ in „Turki na Slevici“ prvo mesto si priborile. Glede programa in izpeljave zadnje „besede“ želeli bi bilo manj deklamacij in več muzikaličnega gradiva. Solo „sesta parola“ je naj več ploska vzbudil, pa tudi zaslužil je pevec pohvalo in priznanje.

(Za svonove na sv. Gori) daruje č. g. Miha Štrukelj, vikar in Trnovska občina 20 gl.

(V Plavi) je umrl 1. febr. Štefan Gabrijevčič, župan in obče čislani narodnjak in veliki posestnik 56 let star.

(Skušnje na kmetijski šoli.) Kakor je „Gosp. list“ naznanil v 2. številu, bile so včeraj in danes preskušnje za prvo šolsko polletje zjutraj od 9—12, popoldne od 2—5. Izpraševalo se je iz sledečih predmetov: Trtoreja, iz poljedelstva oddelek „obdelovanje travnikov in pašnikov, gozdarstvo, gospodaroslovje, živalstvo, anatomija. Ker nam ni moč že danes izid preskušnje naznaniti, pridržimo si za prihodnji obširnejše sporočilo.

(Seja pomnoženega okrajnega šolskega sveta v Gorici dne 4. febr.) Med drugim bile so oddane sledeče službe, oziroma postavljeni ali prestavljeni gg. učitelji: Jakob Setničar iz Šempasa v Ajdovščino, Jernej Rajar iz Lokavca v Šempas, Pernišek kot začasni učitelj v Lokavec, France Periz iz Ročinja v Podgoro. Učiteljska služba v Ročinji se bo razpisala potem, ko bodo imenovani učitelji potrjeni.

(Gledé dopisa „iz Plavij“ 24. jan. t. l. v 5. številu „Soče“) slišimo, da napadeni gospod uloži tožbo pri sodnji, ker srce mu ne pripušča domače zadeve javno razpravljati, da bi zavrnil satanske nepade. Čas bi bil vender, da bi vsaj kedo v okom prišel takim perfidnostim.

Razne vesti.

— Pogreb dr. Coste bil je velikansk, da Ljubljana ni še vidila takega. Ljudstva se je vdeležilo do 12000 oseb iz vsih stanov.

— Tajnikova volitev v Mirnem. — Zadnji petek, kakor smo omenili, bila je volitev tajnikova v Mirnem in izvoljen je g. Janez Pavletič, posestnik, ki je zmožen poleg italijanskega in nemškega tudi slovenskega jezika v besedi in pisavi.

— Volitve v kupčijsko zbornico potrjene. — Minister Banhans je o imenovanih volitvah kljub vsem protestom, pritožbam in nepostavnosti

stim določil, da ne najde takih nepostavnosti, da bi bilo treba novih volitev. Kupčijska zbornica se je toraj konstituirala in izvolila Dreota za predsednika, Lukmana za podpredsednika. Če se pomisli, da je državni pravdnik pred leti zaradi ene same nepostavnosti (nekdo je ime družega podpisal in volilni list oddal, lastnik lista pa za to vedel ni) sodnijsko preiskavo začel, podpisovalca obsodil in kaznoval in volitve ovrgele, je pač jasno, da je zdaj, ko so na stotine volilnih listov beriči podpisali in oddali, vse to popolnem postavno, ker so nemškutarji zmagali. Ako se take nepostavnosti ne smatrajo za zadostne, kaka krivica naj bi se Slovincem godila, da bi jo vlada preiskavanja in obsodbe vredno spoznala? Povejte!

— Goveja kuga. — Telegram c. kr. nameštništva v Trstu naznanja dne 1. februarja t. l., da se je goveja kuga prikazala v Povia-i pri Sežani.

— Prošnja. Zadnje „Novice“ prosijo svoje prijatelje v Gorici, naj blagovolé poročati, zakaj je odgovorni urednik „Laibacher Tagblatta“ g. Franc Spitaler v Gorici službo popustiti moral.

— Delničarjem banke „Slovenije“! Z naznanilom od 16. novembra 1874 je bil odločen zadnji obrok za prvo 15% vplačilo od občnega zbora določenega delniškega doplačila. Več delničarjev pa še ni doplačalo. Opravilni svet je sicer po §. 7 pravil in vsled §. 221 k. p. opravičen, tem delničarjem njih vdeleživno pravico ko zapadeno naznaniti, vendar pa se ne šteje k temu zavezanega, toraj je bilo v seji 3. dne t. m. sklenjeno, da naj se tem delničarjem konečni obrok za prvo vplačilo še pridoljša do konca februarja tega leta, s pristavkom pa, da po tem preteklem sklepnem obroku se bode brez priznanja zapadenje pravice izreklo tistim, kateri ne bodo poplačali.

Za tiste delničarje, ki so prvi oddelek po 15 gold. na medčasni delnični list izplačali, za drugi 20. decembra 1874 iztekli obrok v enakem znesku pa so s plačilom zastali se primoroma po §. 221 k. p. drugi obrok za vplačanje določi do 4. februarja tega leta.

Vsled sklepa opravljenega sveta 3. januarja t. l. 1. januarja t. l. se izplačljivi kupon ne izplačuje. Vodstvo.

Umrlj od 29. jan. do 3. febr. t. l.

France Pavlin, 27 l. kmet, vodenica. — Karol Seppenhofer, 62 l. stotnik, naduha. — Neža Gregorič, 32 l. kmetica, jetika. — Eliza Belle, 2 m. božjast. — Matilda Usaj, 6 m. božjast. — Lucija Terkuč, 68 l. pluč. vnetje. — France Fantuzzi, 5 m. božjast. — Katra Pagliaruzzi, 81 l. posestnica, vodenica. — Anton Lutman, 12 dni, božjast. — Janez Brce, 68 l. delalec, hiba na srcu. — Barbara Unterloser, 52 l. vdova, mrtvud.

Borsni kurzi na Dunaji 5. februarja.

Enotni drž dolg v papirju	70	50
„ „ „ v srebru	75	70
Drž posojilo leta 1860	110	—
Akcije narodne banke	957	—
Kreditne akcije	217	50
London	110	95
Napoleon d'oro	8	89
Cekini	—	—
Adžijo srebra	105	75

PRAVI

VILJELM-ovi

protiartritičen, protirev matičen

čaj za čistenje krvi

proti protinu in revmi
rabi se

v zimskem ozdravljanju

kot edino gotovo sredstvo za čistenje krvi,

Z dovoljenjem c. k. dvorne kancelije. Dunaj, 7. decembra 1858.	ker je od prvih medicinskih autoritet	Z Najv. patentom c. k. Velič. proti ponarejanju zavar. Dun. 28. mar. 1871
--	---------------------------------------	---

EVROPE

z najboljšim uspehom rabljen in odobren.

Ta čaj očisti ves organizem; kakor nobeno drugo sredstvo preišče vse dele celega trupla, in odstrani po notrajni rabi vse nesnažne nakopičene tvarine bolezni iz njega. Uspeh je gotov in dolgo traja.

Temeljito ozdravi protin (gicht), revma, zastarane trdovratne bolezni, vedno gnoječe se rane, vse spolive in kožne bolezni, ogrce na truplu in obrazu, lišaje in sifilitične gobe.

Posebno dober uspeh kaže raba tega čaja, kadar jetra ali vranca raste, pri vsih hemoroidalnih boleznih, pri zlatenici, hudih bolečinah v žilah, kitah in členkih, pri obteženju želodca, kadar gapa zapira, pri vsih boleznih na spolnih udih pri možkih in ženskah itd.

Bolezni, kakor bezgavke, bramorji ozdravijo se naglo in temeljito, ako se čaj pridno zaporedoma pije, ker je raztopilno sredstvo in žene na vodo. Neštevilno veliko spričeval, pripoznanj in pohvalnih pisem se na zahtevanje zamore na ogled poslati zastonj, ki zgoraj rečeno popolnoma potrdijo.

V dokaz rečenemu navedemo tu nekatere dopise pripoznanja:

G. Franc Viljelm-u, lekarničarju v Neunkirchen-u Bottusani na Moldavskem 25. marca 1873.

Dvakrat sem že po tretji osebni naročil Vaš slavnoznan protiartritičen in protirevmatičen Viljelm-ov čaj za čistenje krvi, in ker je bil pri mojih prijateljih tako sijajen uspeh, obrnem se zdaj naravnost do Vas z naročilom, da mi takoj 10 zavitekov, dopošljete. Priložim tu 10 gold. S spoštovanjem podpisuje se

Ludvik žl. Mdzykl,
c. k. avstr.-ogrsk. vicekonsul.

G. Franc Viljelm-u, lekarničarju v Neunkirchen-u Hollenstein 31. marca 1873.

Sprejmite mojo naj srčnejšo in naj toplejšo hvalo za naglo dopošiljatev Vašega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čistenje krvi.

Večji del sem ga sam porabil, deloma pa sem ga oddal tudi mojim prijateljem in znancem.

Od vsih tistih, ki rabijo Vaš Viljelm-ov protiartritičen protirevmatičen čaj za čistenje krvi, sem naprosen in mi je zaukazano, da Vam sporočim njih ozdravljenje in izrečem njih hvaležnost. Pri meni kaže Vaš čaj posebno dober uspeh. Moje gihtično trpljenje je klubovalo do sedaj vsim zdravilom celih 28 let. Zdaj pa sem zaporedoma 8 zavitekov Vašega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čistenje krvi rabil in bolečine so zginile.

Ker mislim, da je raba Vašega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za me dobra in koristna, ako jo nadaljujem, prosim, da mi še dvanajst zavitekov Vašega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čistenje krvi pošljete, za kar priložim dotični znesek. Z vsim spoštovanjem hvaležni

Janez Unterleutner, posestnik.

G. Franc Viljelm-u, lekarničarju v Neunkirchen-u M. Schönberg 5. maja 1873.

Na novo prosim, da mi pošljete dva ducenta zavitekov Vašega izvrstnega Viljelm-ovega protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čistenje krvi proti poštnem povzetju. S posebnim spoštovanjem

Vaši blagorodnosti udani

J. žl. Fröhlich
polkovnik v pokoji.

Pravi Viljelm-ov protiartritičen, protirevmatičen čaj za čistenje krvi dobiva se le iz prve mednarodne tovarne protiartritičnega, protirevmatičnega čaja za čistenje krvi v Neunkirchen-u pri Dunaju, ali v mojih po časopisih naznanjenih zalogah.

En zavitek v 8 oddelkov razdeljen, po zdravniškem naukazu pripravljen, z navodom, kako se rabi v raznih jezikih, velja 1 gold., kolek in pošiljatev 10 sold.

Da ima p. n. občinstvo večjo priložnost pravi Viljelm-ov protiartritični in protirevmatični čaj za čistenje krvi kupovati, naznani se, da se dobiva v Gorici v lekarnici A. Franzoni-ta, v Trstu pri Serravallo-u.